

**ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ
ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ**

Ημερίδα του ΣΔΕΕ – Μέγαρο Μουσικής 16.05.2012

Εισήγηση: Άννα Μαντάκου, Δικηγόρος ΔΝ

Δικηγορικό Γραφείο Άννας Π. Μαντάκου

Ο Σύνδεσμος Δικηγορικών Εταιρειών Ελλάδος και τα Μέλη του αποτελούν, κατά την ταπεινή μου γνώμη το πιο ανταγωνιστικό από οικονομική άποψη και εν δυνάμει το πιο ποιοτικό, από νομική άποψη, κομμάτι της ελληνικής δικηγορικής αγοράς. Σας εκμυστρέυομαι,λοιπόν, ότι δέχθηκα την τιμητική τους πρόσκληση να μετάσχω στη σημερινή εκδήλωση, βαθειά κολακευμένη. Αμέσως όμως μετά την πρώτη κρίση αυταρέσκειας, συνειδητοποίησα ότι οι άνθρωποι αυτοί, συνηθισμένοι σε ασκήσεις υψηλού βαθμού δυσκολίας, μου ζήτησαν κάτι δύσκολο, στην ουσία να συμβουλέψω, λόγω του θλιβερου προνομίου της εμπειρίας, νέους συναδέλφους για τη δικηγορική τους εξειδίκευση και την επαγγελματική τους αποκατάσταση, εν ολίγοις για τη ζωή τους. Δηλώνω εκ προοιμίου ακατάλληλη από φιλοσοφική άποψη για ένα τέτοιο καθήκον, από τεχνική άποψη ίσως να έχω να συνεισφέρω κάτι στη συζήτηση, μιας και μου έλαχε, καταρχάς πιστέψτε μου έλαχε, τα τελευταία 22 χρόνια να ασχοληθώ σχεδόν αποκλειστικά με τη διαιτησία.

Δύο γενικές παρατηρήσεις: εμπνεόμενη από τον χώρο του Μεγάρου θα παραπέμνω *mutatis mutandis* στον Μάνο Χατζιδάκι, ο οποίος ερωτηθείς σχετικά είχε πει καμμία πολιτική αλλαγή δεν μπορεί να δώσει ταλέντο στους ατάλαντους. Έτσι καμμία εξειδίκευση δεν μπορεί να αποκαταστήσει επαγγελματικά τον αδαή στα βασικά, ασυνεπή, ανοργάνωτο και μη σκληρά εργαζόμενο νέο ή παλιό δικηγόρο. Όπως επίσης, οι περισσότερες μορφές εξειδίκευσης σήμερα δεν μπορούν να

περιορίζονται στην ελληνική αγορά, στο ελληνικό δίκαιο και στην ελληνική γλώσσα γιατί τότε θα επαληθευθεί αυτό που είχε πει ο συλλέκτης Ιόλας στον μεγάλο Γιάννη Τσαρούχη. Γιάννη μου τι να σου κάνω είσαι σαν τη ρετσίνα δεν εξάγεσαι.

Σε ότι αφορά ειδικά τη διαιτησία θεωρώ καθήκον μου, να διαλύσω έναν μύθο απευθυνόμενη στους νέους συναδέλφους, αλλά και σε πολλούς εκ των παλιών, οι οποίοι περιβάλλουν στο μυαλό τους τη διαιτησία με μια αχλύ χρυσοφόρου όρνιθος. Την αχλύ αυτή την αποδίδω σε μεγάλο βαθμό στη ανέλεγκτη μέχρι το 1995, όποτε και ετέθησαν με την τροποποίηση του ΚΠολΔ σοβαροί περιορισμοί, ανάληψη καθηκόντων διαιτητών και επιδιαιτητών από εν ενεργεία δικαστικούς λειτουργούς. Οι τελευταίοι με τις έριδες τους, οι οποίες συχνά οδηγούσαν και σε άνευ λόγου και αιτίας για τον θεσμό καθεαυτόν, τροποποιήσεις των περί διαιτησίας διατάξεων του ΚΠολΔ είχαν δημιουργήσει την εντύπωση ότι εδώ είναι πολλά τα λεφτά Αρη μου και μάλιστα και το χειρότερο και εύκολα.

Κύριοι συνάδελφοι η διαιτησία χωρίς να είναι αυτοτελής κλάδος δικαίου, γιαυτό άλλωστε και τον διεκδικούν με νόμιμο ή νομιζόμενο τίτλο αρκετοί κλάδοι του δικαίου όπως η πολιτική δικονομία, το ιδιωτικό διεθνές, το εμπορικό, το Δημόσιο Διεθνές, αποτελεί πράγματι στον «πεπολιτισμένο κόσμο» συγκεκριμένο πεδίο εξειδίκευσης.

Η εξειδίκευση αυτή εμφανίζεται υπό δύο βασικές μορφές: είτε στα μεγάλα γραφεία (μεγάλα εννοούμε με χιλιάδες ή εκαντοτάδες δικηγόρους ανά την υφήλιο) υφίστανται χωριστά arbitration departments είτε με τις λεγόμενες στη γλώσσα του χώρου «boutiques», δηλαδή μικρά σχήματα με τη δεδομένη αποκλειστική εξειδίκευση. Με τους αντίστοιχους δύο

τρόπους αποκτάται κατά βάση και η εξειδίκευση. Στο εξωτερικό, οι συστηματικά ασχολούμενοι με τη διαιτησία είναι practitioners. Δικηγόροι της δυναμικής πράξης που κερδίζουν την αναγνώριση της διαιτητικής κοινότητας. Δεν απαιτείται να είσαι ούτε καθηγητής ούτε διδάκτωρ, πολλώ μάλλον δικαστής ή υπουργός.

Κι εγώ πιστεύω ότι η διαιτησία απαιτεί εξειδίκευση, χωρίς προς θεού αυτό να σημαίνει ότι ο οποιοσδήποτε που έχει τα βασικά προσόντα του καλού νομικού δεν μπορεί να διαξαγάγει μια διαιτησία είτε ως διαιτητής είτε ως δικηγόρος, είτε ως μάρτυς πραγματογνώμων, ή γραμματεύς.

Απαιτεί όμως κατά την άποψη μου εξειδίκευση, γιατί λόγω της ιδιομορφίας του θεσμού, απαιτεί τελείως διαφορετική δικονομική νοοτροπία, άλλο “state of mind” από αυτό της δικαστηριακής δικηγορίας (litigation), με την οποία και ορθώς ανιδιαστέλλεται.

Κύριοι νέοι συνάδελφοι και παλιοί, είστε διατεθειμένοι, για παράδειγμα, να απομακρυνθείτε και εσείς, αλλά και ο αντίδικός σας, από την ασφάλεια, αλλά συγχρόνως να απαλλαγείτε από το άγχος του ορισμένου εισαγωγικού της δίκης δικογράφου και της εντεύθεν απορρίψεως της αγωγής, λόγω αοριστίας. Είστε διατεθειμένοι να μην κινδυνεύετε ούτε εσείς ούτε ο αντίδικος επειδή δεν εγγράψατε «την υπόθεσιν» εις το πινάκιο, έστω και την τελευταία στιγμή μετά την πρόσφατη τροποποίηση του ΚΠολΔ. Θέλετε και εσείς και ο αντίδικος να μπορείτε να μεταβάλετε τη βάση της αγωγής και το ύψος των ποσών που ζητάτε με σχετική ευκολία? Θέλετε να μη συνωστίζεσθε, λόγω των υπερφορτωμένων πινακίων, όρθιοι ενώπιον των ελληνικών τακτικών δικαστηρίων, για τα οποία πρέπει να τονίσω ότι με ελαχιστότατες εξαιρέσεις προσφέρουν την εκ του νόμου προβλεπόμενη στη διαιτητική διαδικασία αρωγή ή έλεγχο

με υποδειγματικό τρόπο. Είστε διατεθειμένοι να μη πρέπει να εξετάσετε μάρτυρες στα γρήγορα- παρακαλώ συντομεύετε- έστω και με το νέο άρθρο 270 ΚΠολΔ, το οποίο δεν έχω καταλάβει ακόμη πώς ακριβώς θα λειτουργήσει· είστε διατεθειμένοι να αγορεύσετε πραγματικά για την υπόθεσή σας ενώπιον του δικαστηρίου μαγνητοφωνούμενοι, πιθανότατα και σε ξένη γλώσσα. Και μη βιαστείτε να μου απαντήσετε ναι γιατί θα σας πω ότι το αντάλλαγμα να διεξάγεις τη δίκη με ένα ποτήρι καφέ στο πλάι σου και μεσημεριανό διάλλειμμα για φαγητό σε ευπρεπείς αίθουσες της Ελλάδας ή του εξωτερικού είναι σε επίπεδο φόρτου εργασίας βαρύ. Η διαιτητική δίκη κύριοι συνάδελφοι και το Διαιτητικό Δικαστήριο από τη στιγμή που θα συγκροτηθεί είναι εφημερεύοντα νοσοκομεία, στα οποία δεν κινδυνεύεις μεν να ερημοδικασθείς, γιατί αρρώστησε το παιδί σου ούτε παίρνεις δικασίμους σε ημέρες που έχεις άλλες δύο, είσαι όμως και εσύ και οι διαιτητές για όσο χρόνο διαρκεί η διαιτητική διαδικασία νύχτα ημέρα σε εγρήγορση για να αντιμετωπίσεις με την ταχύτητα που απαιτεί η διαιτητική δίκη, οποιοδήποτε πρόσθετο διαδικαστικό ή ουσιαστικό αίτημα του αντιδίκου σου ή ακόμη και διευκρινιστικά ερωτήματα του ίδιου του Διαιτητικού Δικαστηρίου, των οποίων ο αριθμός η φύση, η ποικιλία, αλλά και η φαντασία μπορούν να διαφέρουν, αναλόγως και με το είδος της διαιτητικής διαδικασίας που έχει επιλεγεί.

Δεν θα ξεχάσω μια διαιτητική δίκη στη Γαλλία με εφαρμοστέο γαλλικό δίκαιο, ελληνικού κατά βάση ενδιαφέροντος, περί το 2005, στην οποία μετείχαν επτά δικηγορικές εταιρείες εκ των οποίων ευτυχώς και δύο ελληνικές και δύο μόνο γαλλικές- οι υπόλοιπες δε αγγλοαμερικανικά vouchers (όρνεα) κατά τον αντίστοιχο οικονομικό όρο του συρμού, θα έλθω σ' αυτά, στην οποία υπεβλήθη αιφνίδιο αίτημα στο διαιτητικό δικαστήριο αποκλεισμού από τα αποδεικτικά μέσα το αποκληθέντος μολυσμένου υλικού «impugned material». Το υλικό αυτό συνίστατο σε

έγγραφα της μιας πλευράς που ήταν είς βάρος της και που υπό αδιευκρίνιστες συνθήκες είχαν περιέλθει στην άλλη πλευρά που τα προσκόμιζε και τα επικαλείτο.

Θυμάμαι ότι όλοι οι εμπλεκόμενοι δικηγόροι είχαμε δουλέψει ατέλειωτες ώρες για να αντιμετωπίσουμε το ζήτημα υπό το πρίσμα όλων των εμπλεκομένων δικαίων και αυτό το ζήτημα ήταν ένα από τα πολλά. Και το διαιτητικό δικαστήριο είχε να δαμάσει, στην κυριολεξία, ένα τεράστιο σε όγκο και σε επιχειρήματα υλικό, πράγμα που συμβαίνει συχνά στη διαιτητική δίκη, εφόσον τα μέρη έχουν αποφασίσει ότι επιθυμούν να τη διεξαγάγουν έτσι (πολλές φορές τα υπομνήματα των μερών τα παραλαμβάνει courier με φορτηγό όχι με μηχανάκι) και όχι με τρόπο ρεαλιστικά σύντομο και δικονομικά απλούστερο, κάτι που είναι στην απόλυτη ευχέρειά τους, ήδη από την κατάρτιση της συμφωνίας διαιτησίας. Το διαιτητικό δικαστήριο του παραδείγματός μου αποφάσισε ότι θέλει να το δει το μολυσμένο υλικό, γιατί η διαιτητική δίκη έχει την ευχέρεια ή πολυτέλεια να επιζητεί τη διακρίβωση της ουσιαστικής αλήθειας, χωρίς προσήλωση σε δικονομικές αγγυλώσεις της τακτικής δίκης.

Και βέβαια, από όσα σας περιγράφω, «υπάρχουν λεφτά» και για τα δικηγορικά γραφεία και για τους διαιτητές, αλλά αυτά τα χρήματα δεν είναι περισσότερα από άλλων εξειδικεύσεων και κερδίζονται με πολλή και σκληρή δουλειά.

Στο σημείο αυτό θέλω να διαλύσω άλλον έναν μύθο που αφορά στο διαιτητικό δικαστήριο, κατά τον οποίο οι ορισμένοι από τα μέρη διαιτητές είναι περίπου διακοσμητικοί ενώ ο επιδιαιτητής είναι ο Βεζύρης και απ' αυτόν εξαρτώνται όλα. Ο μύθος αυτός βασίζεται σε μία

στρέβλωση, ειδικά της ελληνικής νομικής αγοράς, που ελλείπει εξειδίκευσης, τείνει να ορίζει ως διαιτητή της κάποιον που του έχει οικονομική, ή κοινωνική υποχρέωση ή το χειρότερο και συνηθέστερο πολιτική φιλία, νομίζοντας ότι του δίνει εύκολη αμοιβή και δεν είναι πάντως απαραίτητο να ξέρει τη δουλειά ή κάποιον που στο νοσηρό μυαλό του πιστεύει ότι θα επηρεάσει τον επιδιαιτητή λειτουργώντας ως υπερδικηγόρος της υπόθεσης. Μπορώ να σας διαβεβαιώσω και όσοι από εσάς έχετε διατελέσει διαιτητές ή επιδιαιτητές και βλέπω αρκετούς σ' αυτήν την αίθουσα μπορούν να το επιβεβαιώσουν, δεν υπάρχει πιο άχαρος, βαρύς και ενδεχομένως επικίνδυνος ρόλος απ' αυτόν του μόνου διαιτητή που, με εξαίρεση πολύ μικρές υποθέσεις στις οποίες ενδείκνυται ενδεχομένως, θα πρέπει μόνος του να αποφασίζει υποθέσεις τεραστίου αντικειμένου, χωρίς να μπορεί ούτε να ελεγχθεί, αλλά ούτε να μοιραστεί τα τεράστια νομικά και πραγματικά ζητήματα που ανακύπτουν με τους συνδιαιτητές του.

Με άλλα λόγια κύριες και κύριοι συνάδελφοι, δεν πρόκειται περί αριστοκρατικού χώρου εξειδίκευσης, γιατί ως γνωστόν οι αριστοκράτες δεν εργάζονται και «λεφτά υπάρχουν», εφόσον υπάρχει δουλειά. Το ίδιο θέλω να πω και για τον νεοπαγή για την Ελλάδα νομικό χώρο της διαμεσολάβησης. Με την ίδια συχνότητα που νέοι ή παλιοί συνάδελφοι καλόπιστα με ρωτούν τι πρέπει να κάνω για να μπαίνω διαιτητής με την ίδια συχνότητα ακούω νέους δικηγόρους να μου λεν θέλω να γίνω διαμεσολαβητής.

Ο θεσμός της διαμεσολάβησης, όπως εισήχθη στη χώρα μας με τον ν. 3898/2010 κατά συμμόρφωση σε κοινοτική οδηγία (2008/52), παρουσιάζει κατά την άποψή μου μεγάλο ενδιαφέρον, αλλά είναι ακόμη, καθ' όσον γνωρίζω, ανενεργός. Προβλέπει δε πιστοποιημένους

διαμεσολαβητές, χωρίς ακόμη να έχουν εκδοθεί πλήρως όλες οι εκτελεστικές του νόμου υπουργικές αποφάσεις. Δεν γνωρίζω τον θεσμό σε βάθος και δεν ξέρω ποιο θα είναι το μέλλον του στην Ελλάδα μετά την τελευταία τροποποίηση του ΚΠολΔ που προβλέπει υποχρεωτική διαμεσολάβηση με δικαστικούς λειτουργούς. Θεωρώ πάντως ότι θα ήταν χρήσιμο για κάθε δικηγόρο, σε όποιον κλάδο και αν κινείται, να λάμβανε εκπαίδευση διαμεσολάβησης, γιατί αυτό θα ήταν προς όφελος του εντολέα του στην προσπάθεια εξωδικαστικής ή εξωδιαιτητικής επίλυσης διαφορών.

Σε ότι πάντως αφορά την ελληνική αγορά της διαιτησίας είμαι στην ευχάριστη θέση να γνωρίζω ότι εδώ και τουλάχιστον μια δεκαετία υπάρχουν μέλη του Συνδέσμου σας που έχουν έστω και άτυπα δημιουργήσει arbitration departments τα οποία με το χέρι στην καρδιά είναι ισότιμα, αν όχι μακράν καλύτερα από κολοσσούς του εξωτερικού, κυρίως αγγλοαμερικανικούς, οι οποίοι υποταγμένοι στην κακώς εννοούμενη κερδοφορία έχουν περάσει στο άλλο άκρο, χρεώνουν υπέρμετρα, δημιουργούν δικηγορική ύλη εκ του μη όντος και κινδυνεύουν να βλάψουν ανεπανόρθωτα τον θεσμό της διαιτησίας, ως ακριβό, παρά το ότι η πλέον πρόσφατη στατιστική του ICC στο πεδίο αυτό μας λέει ότι από το συνολικό κόστος μιας διαιτησίας μόνο το 2% είναι οι αμοιβές του διαιτητικού δικαστηρίου και του οργανισμού διαιτησίας, υπό την αιγίδα του οποίου τυχόν λαμβάνει χώρα η διαιτησία, ενώ το υπόλοιπο 98% του κόστους είναι η αμοιβές των μεγάλων γραφείων του εξωτερικού (Γύρω στα 600 ευρώ την ώρα). Εδώ νομίζω είναι το μεγάλο στοίχημα για τις ελληνικές δικηγορικές εταιρείες. Σε αντίθεση με τη ρετσίνα, να «εξαχθούν» στη διεθνή αγορά, με ανταγωνιστικότερες τιμές απ' αυτές του εξωτερικού και εξίσου εξειδικευμένο έμπυχο δυναμικό. Αυτό όμως μπορεί να είναι το θέμα, για

όλους τους κλάδους εξειδίκευσης μιας επόμενης ημερίδας του δυναμικού
Συνδέσμου σας.

Ευχαριστώ.